

Fig. 1. Torsted. Ydre, set fra Sydøst.

H. M. 1935

TORSTED KIRKE

HUNDBORG HERRED

Kirken, der er *Anneks* til Sjørind, »skal i forrige Tider have været et Asylum eller Barfred med sær Privilegio«¹, og endnu 1638 vidste gamle Folk at fortælle Eks-empler derpaa². O. 1630 og 1666 havde Kongen Jus patronatus³, men 9. December 1720 blev Kirketienden med Reservation af Jus vocandi tilskødet Assessor P. N. Moldrup, Vestervig⁴, og Kirken var siden i Privateje, indtil den overgik til Selveje 1. Januar 1915.

Kirken ligger nordøstligt i Byen, paa en lille Højning. Kirkegaarden hegnes af Kampestensdiger; en Indkørsel i Syd er nymodens omdannet.

Den kullede Bygning bestaar af Apsis, Kor og Skib fra romansk Tid samt Vaabenhus fra 1800'erne og moderne Klokkestativ. Orienteringen har kun en ganske svag Afvigelse til Syd.

Den romanske *Grcinitskvaderkirke*, Apsis, Kor og Skib, har trods sin Lidenhed en Dobbeltsokkel (S. 361, Fig. 18), hvis Profil og samlede Højde (32 + 40 cm) er som Sjørinds (S. 361, Fig. 21), foruden skraakantet, foroven attisk profileret, men ikke saa kraftig som Hovedkirkens og ret uregelmæssigt hugget; den nedre Rundstav kan sine Steder være næsten helt flad. Apsis har bevaret sit Østvindue (H. 88 cm, Br. 66, over Sokkelen o. 154), og Kor og Skib har

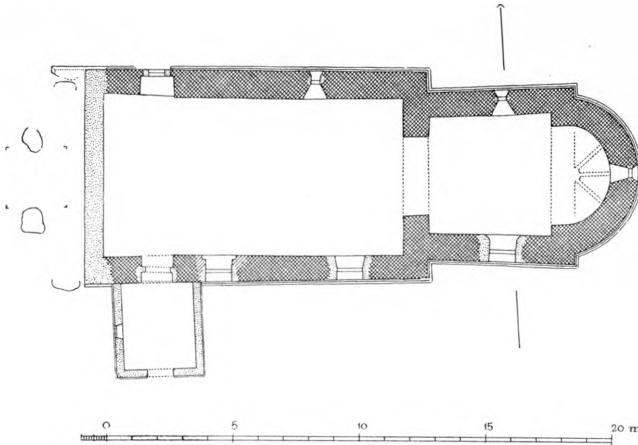

Fig. 2. Torsted. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1937.

hver eet oprindeligt Nordvindue (førstnævntes H. 138 cm, Br. 64, over Sökkelen 169, sidstnævntes H. 120, Br. 61, over Sökkelen 174). I Skibets Sydside sidder Halvdelen af en Overligger. Vinduerne, der er overhvidtede, har Monolit-Overligger, saa vidt man kan skønne alle med vandret Overkant, og Saalbænksten, af hvilke Skibets er delt. De to Nordvinduer sidder forholdsvis tæt under Tagskægget og er nu vandret overdækket indvendig, hvilket kunde tyde paa, at Kirken oprindelig har været et eller to Kvaderskifter højere (sml. Apsisbuen). Skibet, hvis Murhøjde nu er o. 3,50 m over Sökkelen, er forkortet mod Vest; de skraakantede Sökkelsten spores i Jorden udenfor den nuværende Gavlmur, der mangler Sökkelled, og Profilkvadrene, deriblandt to Hjørnekvadre, er benyttet under Vaabenhuset. Af Dørene, som derfor nu sidder meget tæt ved Vestgavlen, er Syddøren endnu i Brug, men udvidet og overpudset; dens lige Overligger har skraa Underkant. Den tilmurede, ligeledes retvinklede Norddør, hvis Overligger er uprofileret, staar indvendig som Blænding. Udvendig er begge Sökkelskifter brudt under Dørstedet, det øvre i en Bredde, der er større end Karmsporene, der dog her er noget usikre paa Grund af Overmuringer.

Stenhuggerfelter (sml. Fig. 3) findes i 16 Kvadre; de fleste er simple, større eller mindre Firkanter, fra o. 6×7 til o. 15×15 cm, stundom placerede ved Kvadrenes Yderkanter. Andre har mere sammensatte, delvis rundede Former. Paa Apsidens nordre Del findes et Par skraatstillede Felter, det ene et temmelig stort Rektangel med flere retvinklede Udløberflige, et andet formet som et Aftryk af en spidssnudet Skosaal, 23 cm langt, et tredje svagt mindende om en Fuglekrop med Hale og Hovede, 28 cm langt. Paa Korets Nordmur ses et klassisk Eksempel paa, hvorledes et Stenhuggerfelt komponeres over en Fejl i Stenen: langs en stor, naturlig Revne, o. 33 cm lang, er hugget flere, flad-

E. M. 1940

Fig. 3. Torsted. Nordsiden af Apsis og Kor, med opmalede Stenhuggerfelter (S. 398).

buede Fordybninger, hvorved der er fremkommet en Figur af Udseende som et Egeblad.

I det *Indre* staar alle Enkeltheder overkalkede. Skønt ganske lav og trykket naar den ombyggede Apsisbue alligevel 15 cm op over Loftsbjælkernes Underkant (Fig. 5). Dens Kragsten har Skraakant mod Vest, men er glatte under Bueslaget; formentlig er de vendt eller paa anden Maade forkludrede. Triumfbuen (Fig. 4), hvis Kvadre er stærkt afskallede og sprængte, sikkert forarsaget ved en Kirkebrand, der har fundet Sted endnu i Middelalderen (Tagværkerne baade i Skib og Kor er sengotiske), har hulkantede Kragsten og uregelmæssigt tilspidsende Bueslag. Taggavlen derover er gammel, af raa Kamp.

Ændringer og Tilbygninger. Af Regnskaberne ses, at Kirken har haft et *†Taarn*, mindre end Skibet (sml. Fig. 8), og sikkert middelalderligt, eftersom det var meget forfaldent allerede o. 1650⁵. Taarnrummet, der stod i Forbindelse med Skibet, havde fladt Loft⁶ og et Vindue mod Vest, indsat 1706 »for Dragonernes Munderings Skabs Skyld« (Rgsk.). 1719 blev Taarnets Blytag fornyet paa Nordsiden. Efter Matrikelkortet at dømme stod Taarnet endnu 1801, men det maa være nedbrudt i den paafølgende Menneskealder (sml. Vaabenhus).

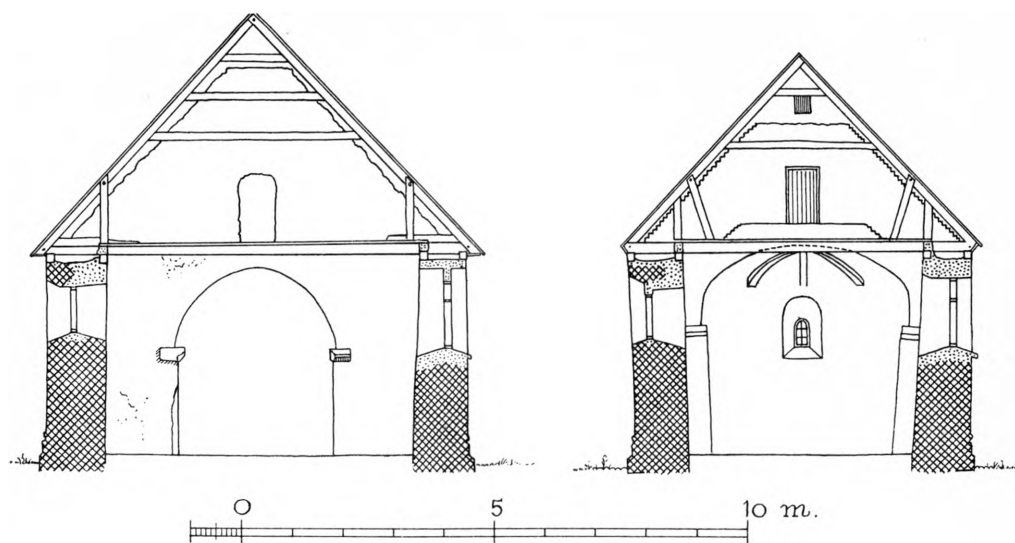

Fig. 4—5. Torsted. Snit gennem Skib og Kor. 1:150. Maalt af Jens Foged 1940.
(C. G. Schultz 1941) (S. 400).

Apsiden har skudt sig ud fra Korets Østgavl; sammen med Korets østre Taggavl har man maattet ombygge Apsisbuen og Apsishvælvet, der er tredelt af retkantede Ribber, alt af smaa, gule Mursten. Skibets vestre Taggavl er ligeledes af smaa Sten, med en falset, rundbuet Glug.

Vaabenhuset foran Syddøren er bygget af smaa Mursten over de fra Vestpartiet stammende, attisk profilerede Sokkelkvadre, og uden særligt Stilpræg, vistnok fra Tiden henimod 1850.

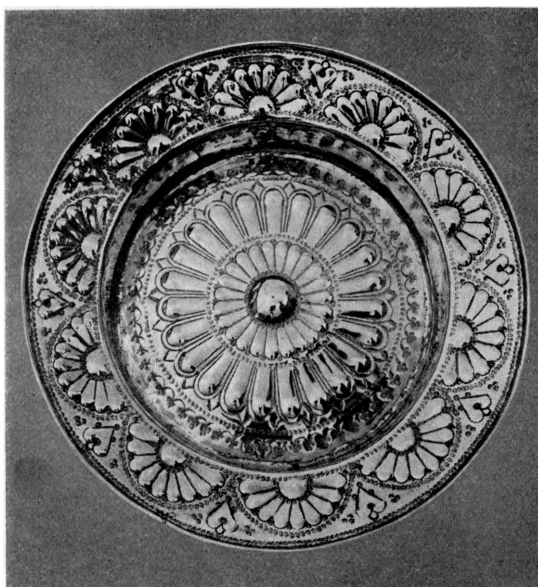
Ved Vestgavlen staar et *Klokkestativ* sammenboltet af Vinkeljern, kronet med et forgyldt Støbejernskors. 1875 og 78 fandtes der en *†Klokkestabel* af Tømmer ved Kirkens Vestgavl (M.-Petersen, Uldall), hvis to Stolpesten endnu ses liggende foran Vestgavlen. Mærkeligt nok hang Klokken i 1600'erne ikke i Taarnet, men i et særligt, tømret *†Klokkehus*, som opførtes af nyt 1660 for 56½ Dlr. (Rgsk.).

Bygningen, hvis uregelmæssigt flad- eller rundbuede Sydvinduer er forhuggede, med Træ-Karme fra 1800'erne, har blanke Kvadmure med talrige Jernankre. Hvidkalkede er Vinduernes Murkarme, ogsaa de romanske, Partiet omkring Norddøren, hvor Hvidtningen foroven illuderer Trekantgavl med Top- og Fodtinder, Skiftet under Tagskægget samt Taggavlene. Korets spinkle Egetagværk (Fig. 5) er sengotisk, med tappede Spærstivere, to Sæt Hanebaand og Huljernes Stregnumre. I Skibets Tagværk (Fig. 4), der har bladede, unummerede Forbindelser, er de tre Sæt Hanebaand for største Delen fornyede af Fyr. Tagene er blytækkede, undtagen Apsis, hvis nye Fyrretræstagværk er teglhængt. I det Indre er Bjælkeloftet o. 1910 stafferet med rødt og grønt.

E. M. 1938

Fig. 6. Torsted. Alterkalk (S. 401).

V. H. 1936

Fig. 7. Torsted. Daabsfad (S. 402).

INVENTAR⁷

Alterbord i ny-romansk Stil, af Træ. Allerede 1875 var Stenalterbordet erstattet af en Trækasse.

†*Alterklæde* af broget Karton (Kattun?) foræredes 1713 af Dorethe Nielsdatter Wig (Rgsk.).

Altartavlen er et Maleri, Kristus stiller Stormen, af C. Milton Jensen 1891. Af en lutheransk †*Fløjaltartavle* fra Slutningen af 1500'erne findes to korintiske *Søjler med nedre Bladskeder i Tisted Museum.

Altersølv. Kalk (Fig. 6) fra o. 1675, 21 cm høj. Foden har seks fladrunde, bukledede Tunger over tilsvarende, aftrappet Fodplade; Skaftet er sekskantet; den meget store, midtdelte Knop har baade paa øvre og nedre Del seks runde, opdrevene Blade med ciselerede Linjer; det lille Bæger er senere. Under Foden graveret Kursiv: »Taarsted Kierkes Kalch v. 24 L. 1 q«; paa Fodpladen er indslaaet et fordybet, uindrammet H, sikkert Mestermærke. Samtidig *Disk* med samme Mærke og graveret Kursiv: »Taarsted Kierkes Kalch Pateel v. 6 Lod 1 q«.

Alterstager, anskaffet 1646—47 (Rgsk.), 51,5 cm høje, med slanke, rigt profilerede Balusterskafter over to svulmende Fodvulster; profileret Lysetorn. I de nævnte Aar blev udlagt 15 Daler og siden yderligere 3 »paa et Par Lysestager, som til Kirken er betinget«.

†*Messehagel* af rødt Fløj, med Guldkniplinger og Kors, nævnt 1683 (Rgsk.).

†*Korgitter* af Træ, hvorover der var et Krucifiks, malet paa et fladt Brædt; det stod endnu 1875 i Korbuen.

Font, romansk, af Granit, af vanlig Tybotype; i Overranden af Kumben, 77 cm i Tvm., er indristet et Kors; Afløb midt i Bunden. Højde 99 cm.

Fad (Fig. 7) af nederlandsk Arbejde, o. 1620, 38 cm i Tvm., med Midtroset i Bunden og Halvrosetter paa Randen. 1685 købtes et †Fad af Messing for 1 Dlr. og 3 Mk.; 1710 opgives dets Vægt til 3 S, og det betegnes som ganske ubrugeligt; 1713 anskaffedes det nuværende »drevne og puklede« Fad for 1 Dlr. og 3 Mk. (Rgsk.).

Prædikestol i Renaissance, fra o. 1600, i sin oprindelige Opbygning sikkert beslægtet med Tilsted (S. 366), men noget omdannet 1689, da Snedkrene Peder Andersen af Tilsted og Peder Madsen af Sjørrind lavede en Prædikestol med Himmel af ny, som Maleren Christen Sørensen stafferede (Rgsk.). At det trods Udtrykket i Kirkeregnskabet kun har drejet sig om en Hoveddistansættelse, fremgaar baade af de nævnte Materialer, af den lille Betaling til Snedkrene (15 Dlr. 1 Mk.) for Kost og Løn og af Stilformerne. De fem smalle Fag, af hvilke de tre springer frem som Karnap, har usædvanlig høje Smal-felter; Storfelterne smykkes af Arkader, hvis Bueslag er dekoreret med Perlestav og skraa Tænder. Pilastrene er senere erstattet med Flammelister, ligesom alle de drejede Søjler mellem Fagene er nyere. Ogsaa de udsavede Hængestykker og de vandret riflede Kugler, Underbaldakin og Fodstolpe er fornyede. Himmelen, som er samtidig med Stolen, men rimeligvis en Del fornyet 1689, har diagonalt delt Underside med Dobbeltroset, udtunget Hængeværk, Hjørnespir og Trekantgavle med Volutbøjler, men ingen Arkitrav. Nymodens Maling dækker ældre Indskrifter og Billeder, af hvilke et Kerubhoved er afdækket i en af Himmelens Trekantgavle.

Stoleværket er moderne.

†*Skab*, til Dragonernes Mundering, stod 1705 i Taarnrummet (Rgsk.).

Klingbøjtel fra 1700'erne, med rod Fløjlspose paa langt Træskæft, nu uden Klokke. Paa Loftet.

Ligbaare fra 1700'erne, enkel; Langsiderne har Felter med smaa Bueslag for Enderne. Paa Loftet.

Jordpaakastelseskovl fra 1700'erne, med langt, blaamalet Fyrretræsskæft. Paa Loftet.

Klokke (sml. Tilsted S. 367) fra 1700 med Versaler: »Gloria in excelsis Deo. Anno christiani orbis jubilæo MDCC sacris ecclesiæ Torstedianæ usibus me fundi curavit d. Joannes Bircherodius episcopus Vandalicus pastore loci et præposito dn. Paulo Snedstadio. Rudolph Melchior me fudit« (»Ære være Gud i det højeste. I den kristne Verdens Jubelaar 1700 lod Hr. Jens Bircherod,

Vendsyssels Biskop, mig støbe til helligt Brug for Torsted Kirke, da Hr. Povl Snedsted var Stedets Præst og Provst«). Tvm. 96 cm. Ifølge Regnskabet for 1700 fik Rolf Baldzersen i Aalborg 75 Dlr. for Omstøbningen.

GRAVMINDER

Talrige *Begrauelsseskjolder*⁸ af Blik, med malede Indskrifter fra Midten af 1800'erne, henligger paa Loftet.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1643—1712, 1687—1719, div. Aar (LA. Viborg). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen og C. Engelhardt 1875, N. Termansen 1916 (Inventar), C. A. Jensen 1920 (Inventar), V. Hermansen og C. A. Jensen 1936. Revideret af C. A. J. og E. M. 1938.

Chr. Heilskov: Personalhistoriske Indskrifter fra Hundborg Herred, i AarbThisted. 1925. S. 6 f.

Thura: Aalborg Stift S. 461 f. S. Abildgaard: Dagbog XIII [1767] Bl. 51^r (Taarnet).

F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker II. 1878. S. 115 f. (NM).

¹ Thura S. 461. ² Præsteindberetning til Worm 1638, sml. SamlJyHT. 4. R. I, 124. ³ Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ⁴ Matriklen 1664 med Tilføjelser (RA). ⁵ Større Partier af Taarnets søndre, østre og vestre Sider opmuredes henholdsvis 1649, 1651 og 1652 af Villum Murmester i Tisted, men allerede 1706 opmurede Murmester Niels Christensen i Gersbøl den vestre Ende af Taarnet fra nederst til øverst og reparerede de tre andre Sider (Rgsk.). ⁶ Forklaring over kgl. Majestæts beholdne Kirker 1720 (RA). ⁷ Ifølge Wiberg: Præstehistorie III, 48 lod Anders Hansen Harding, Sognepræst 1704—20 Torsted Kirke istandsætte og pryde 1718. ⁸ Heilskov S. 6 f.

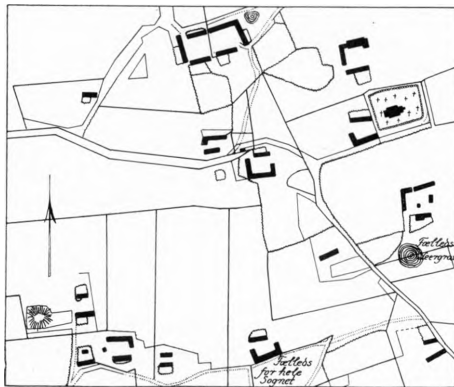

Fig. 8. Torsted 1801.